
PRVI KONGRES SAVEZA KNJIŽEVNIKA JUGOSLAVIJE

17—19. XI 1946, BEOGRAD

TOK KONGRESA

Prvi kongres književnika Jugoslavije, ostvaren tek u novoj Jugoslaviji, u novim društvenim uslovima narodne države, nesumnjivo je jedan od najznačajnijih kulturnih događaja u životu naših naroda.

Udruženje književnika Srbije odredilo je za svoje zastupnike na kongresu četrdeset pisaca, a toliko isto je izabrano i u Zagrebu. Slovenija je odredila dvadeset i pet, Bosna i Hercegovina devet, Vojvodina šest, Makedonija šest i Crna Gora tri delegata. Među njima su bili delegirani i zastupnici mađarskih, slovačkih i rumunskih pisaca koji žive i rade u našoj državi.¹⁾

¹⁾ Za kongres su bili izabrani ovi delegati: iz Srbije I. Andrić, T. Balk, J. Bilbija, O. Bihalji-Merin, M. Bogdanović, M. Vranješević, M. Vukasović, A. Vučo, D. Gavella, V. Gligorić, O. Davičo, Raško Dimitrijević, M. Dedinać, M. Đoković, R. Zogović, V. Živojinović, M. Žicina, Ž. Konfino, B. Kovačević, D. Kostić, D. Matić, D. Maksimović, D. Milačić, C. Minderović, T. Mladenović, D. Nikolajević, M. Panić-Surep, R. Plavčić, M. M. Pešić, V. Petrović, J. Popović, Milan Pređić, J. Prodanović, Milivoje Ristić, A. Savić-Rebac, I. Sekulić, B. Stanimirović, G. Tartalja, B. Čopić, E. Finci i J. Hrvaćanin; iz Hrvatske: P. Bakula, J. Barković, B. Begović, M. Veretin, A. Boglić, M. Brajer, I. Čaće, I. Dončević, M. Franičević, I. Frol, M. Hanžeković, J. Horvat, D. Ivanišević, I. Jakovljević, Lj. Jonke, V. Kaleb, J. Kaštelan, S. Kolar, M. Krleža, J. Loboda-Zrinski, J. Koh, I. Lastovski, P. Ljubić, V. Mađarević, M. Matić-Hale, M. Matković, R. Marinković, L. Perković, V. Popović, J. Sekulić, N. Simić, B. Sučević, P. Šegedin, E. Šinko, Z. Stambuk, S. Simić, G. Vitez i S. Vučetić; iz Slovenije: M.

Kongres književnika Jugoslavije započeo je rad 17. novembra u velikoj dvorani Kolarčeva univerziteta u Beogradu.

Kongres je otvorio i delegate i goste pozdravio u ime inicijativnoga odbora za sazivanje kongresa Jovan Popović, potpredsednik Udruženja književnika Srbije. Pošto je pozvao učesnike kongresa da jednim minutom ćutanja odadu počast književnicima koji su pali u oslobodilačkoj borbi, Popović je pozdravio književnike i predstavnike naših narodnih vlasti, masovnih organizacija i Armije, kao i izaslanike ambasada i strane pisce — goste iz Francuske, Poljske, Čehoslovačke, Albanije, Bugarske, Rumunije i Mađarske²⁾.

„Danas se ovde nisu okupili književnici Jugoslavije na nekoj apstraktnoj platformi, — rekao je Popović na kraju svoga pozdravnoga govora, — nego su došli da kao delegati svih narodnih republika rešavaju o konkretnim pitanjima. Ovakav kongres u staroj Jugoslaviji nije bio moguć, zato što je jedinstvo naroda Jugoslavije bilo nešto sa čime se tadašnji režimi nisu mogli slagati. I stvarno, kongresa književnika u Jugoslaviji nije bilo. To što mi danas možemo da se sastanemo i da rešavamo svoja konkretna pitanja, što možemo da se ujedinito u jedan savez koji će biti zaista pravi savez, to je tekovina naše narodne borbe, to imamo da zahvalimo pobjedi naših naroda u ovome ratu. U toj borbi su naši narodi svojom krvlju stvorili slobodnu zemlju, u kojoj književnici prvi put imaju sve uslove za slobodan stvaralački rad koji je u interesu svih naših naroda.”

Posle izbora radnog predsedništva (M. Krleža, I. Andrić, V. Petrović, J. Kozak, M. Marković, M. Bogdanović, Č. Minderović, L. Perković, Z. Štambuk, V. Maleski-Tale, J. Đonović), preuzeo je vođenje kongresa Milan Bogdanović, koji je predložio počasno predsedništvo. Imena naprednih pisaca, boraca za kulturu i progres čovečanstva — Martin Andersen Nekse, Mihail Šo-

Klopčić, F. Koblar, B. Kreft, M. Košir, J. Kozak, M. Kranjec, T. Seliškar, T. Vodnik, F. Vodnik, I. Potrč, D. Letiša, P. Golija, I. Gruden, J. Udovčić, E. Muser, M. Mohorić, D. Gruden, R. Lovce, F. Kosmač, J. Pahor, J. Pribičić, M. Šega, F. Kumbatović, V. Bartol i M. Bor; iz Bosne i Hercegovine: M. Delibašić, M. Feldman, R. Handžić, H. Humo, S. Kulenović, M. Marković, V. Obrenović-Delibašić, I. Samokovlija i Z. Šubić; iz Vojvodine: V. Gal, K. Georgijević, Z. Klacik, M. Leskovac, B. Čiplić i V. Popa; iz Makedonije: J. Boškovski, B. Koneski, V. Maleski-Tale, V. Markovski, A. Šopov i R. Kale; iz Crne Gore: M. Banjević, J. Đonović, M. Lalić.

²⁾ Delegati iz Sovjetskog Saveza — V. Katajev, A. Prokofjev i V. Višnjevski — zbog loših atmosferskih prilika stigli su tek 20 novembra.

Iohov, Todor Pavlov, Žan Rišar Blok, Pristli, Luj Adamič, Vladimir Nazor, Ivan Ivanović Anisimov, Ševket Musaraja, Zofja Nalkovska, František Langer, Petar Jilemnjicki, Georgi Karaslavov, Šandor Gergelji — primili su jugoslovenski književnici aklamacijom.

Pošto je izglasan dnevni red³⁾, jugoslovenske književnike prvi je pozdravio u ime naše armije general-major Otmar Kreačić. Pozdrav Jugoslovenske armije, — rekao je general-major Kreačić, — „znači da su njeni borci i rukovodioci duboko zainteresovani vašim radom i svim onim što se danas radi na umjetnosti i književnosti; znači da se naša armija sa poštovanjem odnosi prema istinskoj umjetnosti naših naroda i da se vaspitava u duhu najplemenitijih ideala... U našoj oslobodilačkoj borbi nije bio rijeđak slučaj da se partizan-borac ili komandir latio pera da opiše svu veličinu borbe koju je vodio on i njegova jedinica... Stotine dnevnika napisano je rukama naših boraca i rukovodilaca, stotine, i hiljade priča i pjesama, što jasno govori da naša nova Jugoslovenska armija živi novim duhom, da je krvno vezana s narodom i svim njegovim stvaralačkim djelima...” Istakavši težnju naših naroda za napretkom, stotine hiljada „isklesanih likova čoveka-borca za slobodu, za čast i nezavisnost domovine”, primere samoodricanja i heroizma, velika dela postignuta u oslobodilačkoj borbi, general-major Kreačić završio je govor ovim rečima: „Na tim djelima vaspitavati naše buduće generacije, ta djela ovekovečiti i učiniti općim dobrom i kulturnim blagom ne samo naših, već i svih slobodoljubivih naroda, neka bude cilj naših književnika i pisaca, svih umjetnika naše domovine.”

U ime trudbenika Jugoslavije Kongres je pozdravio Đuro Špoljarić konstatujući „da u staroj Jugoslaviji radni narod nije mogao da uživa sve plodove kulture i nauke. Reakcionarnoj vladajućoj klasi bilo je u interesu da radnog čoveka drži u neznanju; stoga su učinili sve da radni narod ostane po strani od tekovina kulturnog stvaralaštva čovečanstva.”

Pozdravljajući književnike u ime Narodne omladine Jugoslavije, Brana Perović naglasila je da omladina očekuje od književnika da junaci nji-

³⁾ 1. Govori predstavnika raznih delegacija, naše armije, naših narodnih vlasti i unutrašnjih organizacija. — 2. Referat Radovana Zogovića: Položaj i zadaci naše književnosti. Sa diskusijom o referatu. — 3. Referat Iva Andrića o statutu Saveza književnika. Sa diskusijom. — 4. Čitanje statuta, diskusija o njemu i glasanje. — 5. Biranje kandidacionog odbora koji bi Kongresu predložio upravu Saveza književnika. — 6. Biranje i konstituisanje uprave. — 7. Pitanja i predlozi. — 8. Završna reč izabranoga predsednika.

novih dela „bliski omladincima kao drugovi siđu u tunel, sednu do njih u klupu ili da stanu u stroj da ih nadahnjuju na nove zadatke i napore”.

Zatim su Kongres pozdravili strani delegati: Tristan Cara u ime Nacionalnog komiteta francuskih pisaca, Petar Jilemnjicki u ime Udruženja slovačkih književnika, Ševket Musaraja u ime albanskih pisaca, Georgi Karaslavov u ime bugarskih književnika, Šandor Gergelji u ime mađarskih, Jon Frunzeti kao predstavnik rumunskih pisaca i dr Jaroslav Nečas u ime Moravskoga kola književnika.

Posle pozdravnih telegrama maršalu Titu i generalisimusu Staljinu prešlo se na radni deo dnevnoga reda referatom Radovana Zogovića „O našoj književnosti, njenom položaju i njenim zadacima danas”. Kritika, dramska književnost, pozorište i pozorišni amateri, dečja i omladinska literatura, poezija, prevođenje, saradnja pisaca iz jedne naše republike po časopisima i izdavačkim preduzećima drugih naših republika, problemi izdavačke delatnosti, pitanje časopisa i novina, priredbe za široke slojeve naroda, odnos književnika prema radiju, kulturne veze s inostranstvom, sa slovenskim zemljama, sa susjedima, sa slobodoljubivim narodima, — i mnoga druga pitanja pretresana su takođe i u diskusiji povodom referata.

U toku diskusije na Kongres su stigli predstavnici poljskih književnika Zofja Nalkovska i Aleksandar Bat. Posle pozdravnog govora Nalkovske, prešlo se na projekt statuta Saveza književnika Jugoslavije, o čemu je referisao Ivo Andrić. Posle opširne načelne diskusije, pretresen je član po član projekta. Pošto je prodiskutovan i primljen statut uzeo je reč Ivan Ivanović Anisimov, potpredsednik Komiteta za umetnost u Sovjetskom Savezu.

„U našoj zemlji književnike zovu „inženjerima ljudske duše”, — rekao je I. I. Anisimov. — Književnik kod nas, to je neimar života, nadahnuti novator, tumač najlepših narodnih stremljenja... Svojim stvaranjem on formira ljudsku dušu, unutrašnji svet novog čoveka. Šta može da bude veće od toga? Može se s pravom smatrati da se shvatanje dužnosti književnika u vašoj zemlji, koja se digla da stvara novo i pravično društveno uređenje, približava našem. Vi, književnici Jugoslavije, ne živite u krčljivim iluzijama „umetnosti radi umetnosti”, već punim životom svoga naroda. Ja se potpuno slažem s vašim stavom prema takozvanoj „čistoj umetnosti” kao prema nečem nakaznom i izopačenom. Ja vrlo dobro shvatam vašu oštrinu

i nepomirljivost. To je izraz dubokog zdravlja i mladosti vašeg naroda. Vi ste u prvim redovima moćnog narodnog pokreta. To znači da se vi nalazite kraj velikog izvora stvaranja." Pošto je pomenuo veliko kulturno bogatstvo naše prošlosti, I. I. Anisimov, pozvao je književnike da služe istini, narodu i životu. „Svom dušom želim vam velike uspehe u izvršenju vaše istorijske dužnosti, u slikanju novog čoveka, nove Jugoslavije...”

Zatim se prešlo na biranje uprave Saveza književnika Jugoslavije. U upravu su izabrani: predsednik Ivo Andrić, potpredsednici: Oton Župančić, Miroslav Krleža, Isidora Sekulić, Radovan Zogović, Isak Samokovlija i Blažo Koneski; glavni sekretar Čedomir Minderović; prvi sekretar Ivo Frol i drugi sekretar Mile Klopčić; članovi uprave Juš Kozak, Viktor Car-Emin, Veljko Petrović, Milan Bogdanović, Slavko Kolar, France Bevk, Desanka Maksimović, Marin Franičević, Boris Zihlerl, Vjekoslav Kaleb i Skender Kulenović. U isto vreme izabran je i nadzorni odbor u koji su ušli Prežihov Voranc, Aco Šopov, Branko Ćopić, Ivan Dončević i Veljko Gligorić.

Kako je u toku Kongresa stigao još jedan delegat francuskih pisaca, Žan Rišar Blok, to je tok poslova za trenutak prekinut i dala reč Bloku. „Vaš kongres — rekao je Blok — izazvao je u meni uspomenu na kongres pisaca 1934. godine u Moskvi, kome sam prisustvo-vao. Bilo je tada sedamnaest godina kako je osnovan Sovjetski Savez. Taj kongres bio je za sovjetske pisce polazak u novu budućnost i rekapitulacija prošlosti. Vi ste na ovom vašem kongresu učinili nešto slično... Godine 1934. prvi put sam stekao jasnu sliku o zadacima pisaca prema jednom velikom narodu, i o zadacima naroda prema svojim piscima... Način kako su sovjetski pisci shvatili svoje obaveze prema društvu, njihovi napori i plodovi njihovog rada posle toga kongresa, uzor su za sve nas... Ovde na kongresu istaknut je važan problem: kakav treba da bude odnos između književnika i politike s jedne strane i književnosti i kritike s druge strane... Mi smatramo da nema književnosti koja bi umetnički bila dobra, a politički rđava... jer takva književnost cepa jedinstvo masa, lomi njenu snagu, uliva joj bezvoljnost. Zato vam ponavljam: stvarajte slobodno, bez straha i predrasuda, ali podnesite vaša dela kritici masa. Ništa veliko u umetnosti nije stvoreno bez duboke veze sa masama, sa narodom.”

Pošto je zatim izabran hrvatski pesnik Vladimir Nazor za počasnog predsednika Saveza književnika Jugoslavije, M. Bogdanović, u

ime radnoga predsjedništva, predao je dalje vođenje kongresa predsjedniku Saveza književnika Jugoslavije Ivu Andriću. Odavši priznanje piscima i intelektualnim radnicima koji su perom i oružjem uzeli učešća u oslobodilačkoj borbi, Ivo Andrić je istakao ciljeve ovoga kongresa i smernice književnog rada u našoj zemlji u budućnosti. „Odnos književnika prema društvu pre naših vremena može se okarakterisati rečima koje je jedan španski pesnik dobio celokupnom građanskom društvu: „Vi meni dugujete sve što sam napisao, a ja vama ne dugujem ništa.” Danas taj odnos ne može da postoji, jer ako postoji on bi bio obrnut. Mi možemo danas da kažemo jednom prostom kratkom, jasnom i iskrenom formulom: da mi književnici sve što znamo, umemo i možemo, stavljamo na raspolaganje zemlji i narodu” — rekao je Andrić.

Prvi kongres književnika Jugoslavije imao je, uglavnom, organizacioni karakter. Ali u diskusijama o referatu Radovana Zogovića, u raspravljanju oko statuta, u govorima izaslanika raznih unutrašnjih organizacija i prijateljskih naroda, dato je toliko značajnih sugestija i misli da će naši književnici posle ovoga kongresa još više biti utvrđeni u svom stavu narodnih pisaca i još više želeći da budu izraz narodnih težnji i poleta koji je posle oslobođenja obuzeo naše narode, prekaljene i preporođene u borbi protiv spoljašnjih i unutrašnjih neprijatelja.

Ovaj kongres uneo je u naš narodni život jedan krupan rezultat: Savez književnika Jugoslavije i okupljanje u njemu svih koji hoće duhom i perom da rade za preporod i dobro naših naroda, na izgrađivanju prave kulture. Prvi put u istoriji jugoslovenske kulture pisci jugoslovenskih naroda ujedinjeni u jedan moćan savez mogu odlučno i slobodno da se posvete svome idealu: da budu istinski tumači svojih slobodnih i slobodoljubivih naroda, da rade na kulturi i napretku svoje Otadžbine, radeći u istom mah i za celo čovečanstvo.

„Književnost”, br. 12, 1946.

O STATUTU SAVEZA KNJIZEVNIKA

Ivo Andrić: Možemo slobodno reći da je posao kome ovde danas pristupamo od istorijskog značaja. Zašto, reći će neko, kad u tolikim prosvetljenim zemljama postoje odavna ovakva udruženja? To je istina, ali naša zemlja nije do sada, i pored toga što su postojale naše narodne književnosti, imala centralnog, saveznog društva,

i to stoga što za to nikad do sada nisu mogli biti ostvareni potrebni uslovi. U tim rečima sadržana je cela duga i često tragična istorija našeg državnog ujedinjenja i kulturnog razvitka. Tek kada je došlo do katastrofe 1941. godine i kad je posle toga ponikla iz dubina naroda Narodnooslobodilačka borba, i kad je ta borba, kao plod svoje pobeđe, dala našu današnju novu narodnu državu Federativnu Narodnu Republiku Jugoslaviju i u njoj obnovu kulturnog života i ravnopravnost, bratstvo i jedinstvo naših naroda, tek tada su stvoreni uslovi za ovo naše delo. To je ono što karakteriše posao kome pristupamo, što na prvom mestu treba pomenuti i što nikad ne treba gubiti iz vida u našem daljem radu. Jer, sve ostalo je samo prirodna i razumljiva konsekvencija toga.

Sa novom državom počelo je organizovanje na novim osnovama svih grana ljudske delatnosti. FNRJ dobila je svoj Ustav; svoje ustave dobijaju ovih dana i pojedine narodne republike. Sve važnije organizacije i ustanove našeg javnog života održale su u toku ove dve godine svoje kongrese i donele statute i pravila po kojima će moći razviti svoj rad kako na utvrđivanju stečenog, tako i na stvaranju novog. Prirodno je da ni književnost, važna grana ljudske aktivnosti, nije mogla, nije smela zaostati. I kad mi danas na ovom kongresu udaramo temelje Savezu svih jugoslovenskih književnih društava, Savezu koji treba da bude u moralnom i u materijalnom pogledu vrhovni forum i regulator po pitanjima našeg književnog i knjižarskog života, mi time radimo ono što su svi trudbenici i uradili: uzimamo učešća u delu opšte državne obnove, dajemo svoj doprinos izgradnji svoje narodne države, koja treba da bude zasnovana na čvrsto i celishodno organizovanim ustanovama. Savez književnika treba da bude jedna od njih. I kad mi budemo ovde dogovorno doneli naš Statut, mi ćemo u stvari izvršiti svoju dužnost kao naročit red ljudi i društvenih radnika i tako zauzeti definitivno svoje jasno obeleženo mesto u opštoj organizovanoj aktivnosti naše zemlje.

Projekt Statuta koji je pred nama, niti je rađen kao neka po svaku cenu originalna tvorina, niti je kopija statuta drugih zemalja. Mi poznajemo statute književničkih organizacija nama srodnih zemalja Sovjetskog Saveza, Čehoslovačke, Bugarske, itd. Ali svaka od tih zemalja ima specifičnosti svoga društvenog ustrojstva i naročite pogodbe pod kojima se kod njih književni život razvija. Nijedan od tih statuta mi ne možemo prosto usvojiti, jer bi se njegova primena na naše prilike poka-

zala kao nemoguća. Svoj statut mi moramo skrojiti prema našim književnim i opštim društvenim prilikama. Ali to ne znači da treba da potpuno okrenemo glavu od onoga što se dešava u tim zemljama i da prenebregnemo njihova iskustva i saznanja. Naročito to važi za Statut Saveza sovjetskih književnika. U njemu i u njegovoj dugoj praktičnoj primeni u životu i radu sovjetskih književnika mi možemo naći mnogo korisnih podsticaja. I mi smo ih nalazili do sada i tražićemo ih i ubuduće.

Toliko o smislu ovog našeg posla i o duhu u kome se vrši.

Same odredbe Statuta jasne su, stvarne i odgovaraju, mislim, u najvećoj mogućoj meri prilikama i potrebama celokupne naše države i svih književnika, jer su sva republikanska društva imala prilike da se sa njima upoznaju i da na njih stave svoje primedbe.

Ja bih hteo da se zadržim svega na dve odredbe Statuta i da kažem o njima nekoliko reči, jer smatram da ukazuju na dva važna i neposredna zadatka.

Prvo, to su odredbe koje se odnose na obezbeđenje i olakšanje književnog rada.

Otkad ima ljudi koji svojom reči i svojim načinom kazuju opšta osećanja za druge i zbog drugih, tj. otkad ima književnosti, ma i u najprimitivnijim oblicima, postavljalo se pitanje položaja ovih ljudi u društvu, pitanje materijalnih uslova njihovog života. U toku istorije ono je rešavano manje ili više srećno, manje ili više naopako i svirepo. Ali može se kazati da se od vremena drevnih slepih pevača i guslara pa sve do pisaca u građanskom društvu našeg veka to pitanje postavljalo uvek ponovo, jer kao što dokazuju biografije gotovo svih velikih pisaca, nikad nije našlo svoje konačno rešenje. Kroz sva ta stoleća prolazi, kao lajtmotiv i kao optužba, Danteova fatalna, duboko iskrena i realistička poruka pesniku:

*Iskusičeš kako je preslan tuđi hleb
I kako je mučno peti se i spuštati
Obijajući tuđa stepeništa.*

Ali ostavimo tu žalbu koja odjekuje kroz stoleća i koju svi vi dobro poznajete i iz naše istorije književnosti i možda, na žalost, i iz ličnog iskustva. Vratimo se poslu koji je pred nama. Bitna je karakteristika našeg vremena da ono donosi nova shvatanja rada i zarade i uopšte odnosa čovekovog prema zajednici, pa dosledno tome i novo shvatanje književnosti i nov

odnos društva i države prema književniku i nov stav književnika prema njima.

Tako je sa novim vremenima nastala i u našoj domovini, Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji, na tom području, mogućnost novih pogleda i novih mera, u onim granicama i onom obimu koji odgovaraju današnjem stepenu našeg društvenog i državnog razvitka.

Naš sadanji Statut treba da bude izraz toga stanja i mera tih mogućnosti.

Mere koje treba preduzeti za osiguranje književnikove egzistencije i poboljšanje njegovih uslova rada samo su pobrojane u ovom Statutu. I to je prirodno, jer Statut sadrži samo osnovna pravila i načelne odredbe jedne organizacije. Međutim, Statut, određujući te aktivnosti, predviđa za svaku od njih naročite pravilnike sa konkretnim odredbama po kojima će se one vršiti. Kada će koja od ovih korisnih i po književnika važnih mera stupiti na snagu, u kom obimu, to zavisi od razvitka opštih prilika, ali isto toliko i možda još i više od nas književnika samih. Ako mi, i pored teškoća u kojima književnik i danas još živi i radi, budemo svojoj zemlji i društvu ono što treba da smo u današnjim prilikama, ako budemo dalje našli u sebi dovoljno snage i osećanja solidarnosti da bez obzira na lične teškoće posvetimo i brigu opštoj stvari književnika, mi ćemo te načelne i pogodbene odredbe moći i umeti u dogledno vreme da pretvorimo u praktične mere i korisne ustanove.

Druga obaveza koja za nas proizlazi iz ovog Statuta, to je stvaranje novih kadrova književnih radnika, pomaganje mladih drugova u sticanju stručnih znanja, itd. Ona prva obaveza o kojoj sam maločas govorio odnosi se na nas same; međutim, ova druga odnosi se na druge, tj. na naše mlade drugove, buduće književnike ove zemlje. A dužnosti te vrste teže su i obaveznije. Statut u tom pogledu daje samo opšte norme. I tu je moralo biti prepušteno životnoj praksi naših društava, kako i na koji način će biti stvarno primenjena ta odredba Statuta. U raznim republikama pod raznim okolnostima ona će se morati raznoliko primenjivati, sa više ili manje teškoća, pa i sa više ili manje uspeha. Ali nigde i ni u kom slučaju mi se o nju ne bismo smeli ogrešiti.

Današnji naraštaj mladih ljudi u književnosti ima, prirodno, svoja preimućstva i svoje nedostatke. Preimućstva, što ima mogućnosti da se vaspita i već se vaspitava u novom duhu, slobodnom od mnogih društvenih i intelektualnih

rdavih nasleđa. Nedostatke, što je odrastao pod izuzetnim, izuzetno teškim prilikama i što, naravno, nije mogao steći ona znanja koja se stiču u sređenim, mirnim prilikama. Da bi taj naraštaj mogao, na opštu korist, da ostvari svoja preimućstva, potrebno je da mu stariji i iskusniji pomognu, predajući mu znanja i veštine koje su stekli pod povoljnijim prilikama. Naravno, ne može se taj odnos zamisliti kao hladno poslovanje specijalista. To mora biti prisno povezivanje dva naraštaja u interesu književnog i društvenog napretka i izgradnje zajednice. Taj posao je utoliko olakšan, što mlađi naraštaj ne pati od estetskog dogmatizma i esnafskih predubeđenja, kojih je bilo u ranijem naraštaju, nego blagodareći svom pravilnom osnovnom vaspitanju i zdravom pogledu na svet, prima lako i voljno sva stručna znanja i usavršavanja koja mu se pružaju.

A da bismo ostvarili tu našu obavezu i bili zaista korisni, mi moramo i sami proveriti svoje književne postupke i metode, vrednost i obim svoga stručnog znanja. Jer pred takvim zadatkom i nama će zašumiti u ušima ironični stihovi koje je čuo književnik u pripoveci M. Gorkog:

*Kako ćeš biti vodič drugima
Kad sam ne poznaješ puta?*

Mi moramo, po klasičnoj definiciji, učiti se učeći druge. Moramo, ostajući verni sebi, biti pristupačni dobroj novini i neumorni u razvijanju. Jedino tako ćemo moći odužiti svoj dug prema mlađem borbenom i čestitom naraštaju koji tek stupa u krug književnosti. I tako će se ispuniti vizija Njegoševih stihova:

Po tri pasa vrte se u kolo...

Sa te dve napomene ja završavam ovo nekoliko reči uz projekt našeg Statuta, koji se iznosi ovde pred vas, da ga saslušate, da stavite svoje primedbe i napomene, ukoliko to do sada niste imali prilike da lično ili preko svojih predstavnika učinite, i da izjavite da li ga prihvatate ili ne. — U svakom slučaju, ma kako savršen i razrađen bio Statut koji ćemo usvojiti, on će biti samo okvir, a sadržina će mu biti naša volja i naš rad, naša ljubav prema našem delu i naša povezanost sa živim životom svoga vremena i svoga naroda. Ukratko, on će biti onakav kakve budu vrednosti i veličina našeg književnog napora, iskrenost i dubina našeg socijalnog osećanja.

Da se razumemo, mi ne zamišljamo budući život naših književnika kao neki pritanej u kome

će sve, i mlado i staro, živeti u mlakoj atmosferi penzionerske bezbrižnosti. Ne, život će nesumnjivo i na ovom kao i na svim ostalim područjima i dalje donositi svoje borbe i svoje rizike, jer inače ne bi bio život nego groblje. Ali uslovi života treba da budu promenjeni. Blagodareći tekovinama Narodnooslobodilačke borbe i rezultatima državne i društvene obnove na današnjim osnovima, pred narodnim književnikom otvaraju se mogućnosti kakve ranija pokoljenja nisu ni u jednoj našoj zemlji imala ni mogla imati. Položaj književnih radnika moći će u socijalnom, moralnom i ekonomskom pogledu biti takav da im omogući pun razmah njihovih snaga, u ličnom dostojanstvu i materijalnoj bezbednosti. Naš narod i naša narodna država pružaju im te mogućnosti. Učinimo sve što je do nas da tako i bude.

